

մանայ գերմանացի գիտնականին ըրած գիտողութիւնը: Վասն զի, ինչպէս հաստատի համեմատութիւնը իր ցուցքնէ, գեորգայ յիշած հասածին համապատասխանող նախագաւառութիւնըն առ Ագաթանգեղեայ քովէ քով չեն, այլ իրարմէ անկատարա: Ամբողջ է՛ր է՛ր կը բաժնին այն երկու նախագաւառութիւնները: Արդ այս Գլխաւոր է՛ր գաւառական է նիւթին նկատմամբ է՛ր մէջ պլոց, «սեզն Տրգատայ սիգալով գետող թմբերն աւերելը» կը պատմէ, ուստի ի հարկէ Հայոց ընտանեկան կենաց նշխարներով լի հաստած մըն է, որուն մէջ վայրէշանալուն եւ ոչ տող մը կը գտնուի: Ո՞վ կրնայ ուրեմն մեղադրել զմեզ՝ եթէ ըսենք որ այս Գլխաւոր է՛ր գաւառական ուղեբե՛ր է, իսկ մնացեալը (— որով Ագաթանգեղոս եւ Գեորգ կէտ առ կէտ կը միաբանին իրարու —) վայրէշանալուն աղբերէ. որով կը հաստատուի նաեւ այն կարծիքը՝ թէ Ագաթանգեղոս շնորհէ որդեւս մը որ «մի» երկու աղբերներէ քաղուած բարդորոտ մըն է: Եթէ այս այսպէս է, ցուցուած կ'ըլլայ նաեւ՝ որ Գեորգայ տեսած բնագիրը վկայաբանական աղբեր նմանութիւն ունէր եւ ոչ պատմականին՝:

Եթէ ներեալ է նմանագրութիւն մ'ալ ընել՝ կրնանք ըսել թէ Ագաթանգեղեայ այլեւս այլ աղբերներէ քաղուած ըլլալուն նշան մըն է նաեւ այն՝ որ յիշեալ վկայաբանական տեղւոյն մէջ եւ այլուր «երեքսասնի ամ» ՝ կը դորու Գրիգորի վկայական մէջ մնալուն ժամանակը, իսկ ուրիշ տեղեր «Տնգեստանի ամ» . այսպէս Աւստայի պատմութեան եւ այն խօսակցութեան մէջ զոր Ագաթանգեղոս առ խորովելու ռուղուած պատասխանաւոյն մէջ իշխանաց բերանը կը զնէ, — պարբերութիւն մը, որուն վկայաբանական աղբերն չըլլալուն թերեւս վկայեն իւր ընտանեկանութեամբը հիւսուած նախագաւառութիւնըն ։

1 Ի՛ր 103, 13 — 105, 1:

2 Ինչպիսիք չէ գուցէ, որ առաւել մտադիր աչք մը Ագաթանգեղեայ գրքը մէջ Գեորգայ այս հասածին ուրիշ առաւել համաձայնական խօսք մը կորսնցող գտնուի: Դրան խօսքի շատ ինչ գտնուին, բայց եւ մի փոքր ինչպէս Տնգեստանէ՛ր առաւել ծանօթ է քան մի քան մէջը միջեւ հասածը: Այս Գլխաւոր խօսքերն մին կը գտնուին յէջն 179, 26 — 180, 9: «Կամ թէ կեցցէ քորտայ մորտայ մարդ յանհարկի վրայիս անը յայնմիկ, յորում թագեան կայի եւ մէջ օճիքն իրերն է ինչիկ...: Սակայն մեծաւորն զորում թիւն Տնառն պահեաց զիս կենդանի, Այս խօսքերը կը գնէ Ագաթանգեղոս Գրիգորի Լուսաւորչի բերանը: Գեր մասնադարձութիւն հին կրիեաղի Ագաթանգեղեայ մէջ այն անգէ՛ն է՝ «Երբեքստանի ամ», իսկ այլուր գտնուած «Տնգեստանի» գրքերն, կը գտնուին «հինգ» աստուան: 3

3 Ագաթ. է՛ր 166, 8 — 166, 19: «Արդ իրերն լուսն մարդիկ» սկսած ծիմացել զամիսըն զոր ասաց . սկսած խօսել ընդ նմա եւ ասան. ինչ գտն ուրեմն մեղեանցար, զն. ուրեմն հարաւ ի քեզ. զիսմը է՛ր այս Տնգեստանի ամ է՛ր զնիցքն զնա յանհարկի խոր վրայս, եւ գտն

ԱԳԱԹԱՆԳ.

(Ի՛ր 164,4 — 164,19.)

«Այս քնապարիկ ժամառու եղբայրս մանկայն քաղցն անել կուտէլ զպատուականն, (խառնապական փութեալ եղազաց տուեալ, թակարդ ձգեալ 1.) կամեցեալ որս առնել երթեալ ի դաշտն փառական շնամկայ: Այն ինչ ի կատար եկեալ կամել թագաւորն ըստ թաղաղի ետնել, անգէն վաղեմակի պատուահասի Տնգեստանի ի վերայ հասաներ. եւ հարեալ զմեծաւորն այսոյն պարտութեան ի կատար ի վայր կործանել. եւ անգէն մոլեգնել սկսաւ. եւ եւրով առեւ զիւր մարմինն: 4

ԳԻՈՐԳ.

(ԼԱՏ. 124,11 — 124,15.)

«Եւ հրամայեալ թագաւորն զի գումարսդ թանկ իւր, որդեւս զի եղբուն իւրս. եւ որդեւս այլ եղբուն կառքն լիեալ էին եւ թակարդ ձգեալ 1.) կամեցեալ որս առնել երթեալ ի դաշտն փառական շնամկայ: Այն ինչ ի կատար եկեալ կամել թագաւորն ըստ թաղաղի ետնել, անգէն վաղեմակի պատուահասի Տնգեստանի ի վերայ հասաներ. եւ հարեալ զմեծաւորն այսոյն պարտութեան ի կատար ի վայր կործանել. եւ անգէն մոլեգնել սկսաւ. եւ եւրով առեւ զիւր մարմինն: 4

Լաւ պետք է մտադիր ըլլալ այս հասածին, որ թէեւ նոյն աղբերն առնուած է երկու գրքոց մէջ՝ ալ, բայց մասնաւոր ի՛ր ըլլալ մեզ թէ ինչպէս կը գրէ հայ Ագաթանգեղոսն, եւ ինչպէս ասորին: Այս տողերու համեմատութիւնն ինքնին կրնայ թերեւս համոզող զանոնք՝ որոնք զԱգաթանգեղոս ասորի ընագիր մը թարգմանութիւն իրերայն, թէ սոյն մասնաւոր այժմու հանգամանաց մէջ թարգմանութիւն չէ կրնար ըլլալ՝

ԱԳԱԹԱՆԳ.

(Ի՛ր 550,8. 553,3. 567,5. 573,23 — 574,10.)

«Իսկ երանքին Գրիգորիս յաղթմ Կաղեայ իւրն զորն յամենապարգեւէն Աստուծոյ... զարտած ոցն բո՛չկութիւն... (553,3.) Եւստիպիոսի եղեալ մայն օստոկութեան, բո՛ւրեւն որումսն... եւ ինչպէս այլ մի ի կերպարանս լուսոյ, կուտայ զանուն իմ՝ եւ ասէ. (567,5.) Պի՛նք կաց, քա՛ղ լիւր, զգոյշ լիւր, զի գործ ի մեռն եկեալ հասեալ է քեզ... չիննալիք դառնալ անուանել Աստուծոյ՝ որ ցուցաւ ի տեգոսն... եւ զկայարանս սորոյն... (573,23 — 574,10.) Իսկ երանքին Գրիգորիս ծուռն կրիեալ անանատանը քանդարի մարգարէն Աստուծոյ... համարեալ զաղաղիս համապարտութեան լիեալին, ամենայն

ԳԻՈՐԳ.

(ԼԱՏ. 124,16 — 124,24.)

«Իսկ աւերին Գրիգորիս ծուռն կրիեալ լիւրն զորն յամենապարգեւէն Աստուծոյ... զարտած ոցն բո՛չկութիւն թագաւորին, իւր ասէս մայն յերկնոց յսկի եղեւ աս. նա որ ասէ: Գրիգորիէ, զարտիր եւ քա՛ղ մի ի կերպարանս լուսոյ, կուտայ զանուն իմ՝ եւ ասէ. (567,5.) Պի՛նք կաց, քա՛ղ լիւր, զգոյշ լիւր, զի գործ ի մեռն եկեալ հասեալ է քեզ... չիննալիք դառնալ անուանել Աստուծոյ՝ որ ցուցաւ ի տեգոսն... եւ զկայարանս սորոյն... (573,23 — 574,10.) Իսկ երանքին Գրիգորիս ծուռն կրիեալ անանատանը քանդարի մարգարէն Աստուծոյ... համարեալ զաղաղիս համապարտութեան լիեալին, ամենայն

ասեւ եթէ կենդանի եւ արք եւ ուղեւորն իսկ չէր իցին զի նոյնտիկ իրերն ինչպէս ժամ անը՝ յոյնք իսկ ստեղծեւն նոյն ժամանակ աստուծակալ իցէ: 5

5 Փակագծեալ խօսքը Եղեալամութիւն է հայոց, որ աղքատ ասորիքն քով պակսեալ էր: Նոյն իսկ յոյն թարգմանիչը պարզած ու համառօտած է այս Եղեալամութիւնը:

ծողովորդն եւ թագաւորին թաւաբար Տեառն մերոյ բժշկութիւն չպցնէր: Ապա գարնաւ առ թագաւորն, շնորհելովն Բերտոտի զատե նորա եւ զձեռն բժշկերն:

Այս հատածը դժուարին է միաբանել եւ ցոյցներէ հաւատարմաւ Ագաթանգեղոսի մէջ այնպիսի տեղ մը, որուն նշմարութիւնն անտարակուսելի ըլլայ, ինչպիսի եւ, կարծեմք, վերը դրուած վկայութեանց համապատասխանող հատածները: Ագաթանգեղոսի մէջ չենք գտներ միահամուռ Գեորգիայ յիշած այս հատածին մասերը, այլ մասն մասն ցրուած կը գտնենք նման խօսքեր երրորդ գրող սկիզբը: Ենթ Գեորգ հաւատարմաբար եւ առանց կցկցելու գրած է այս վկայութիւնն, այն ատեն յայտնի նշան է թէ նախնական Ագաթանգեղոսի եւ կամ գէթ անոր աղբերաց մէջ կար նման հատած մը, զոր Ագաթանգեղոսի հաւաքողն ի բաց յապաւած է, եւ կամ գուցէ այլեւայլ աղբիւրներէ քաղած եւ մոծած է այս հատածին մասանց մէջ շատ մ'ուրիշ խօսքեր, որով միեւնոյն հատածին նման ուրիշ խօսքեր Ագաթանգեղոսի 550—575 շնորհուն մէջ ցրուած եւ իրարմէ բաժնուած կը գտնուին, իսկ միահամուռ եւ ոչ տեղ մը: Այս ալ կրնայ զիրաւ մեկնուիլ՝ եթէ ընդունինք թէ այլեւայլ աղբիւրներէ բաղադրուած է Ագաթանգեղոսի մատենար: Առանց որեւիցէ կուտանի չէ այս ենթադրութիւնը. վասն զի այս հատածին նշմարն իրարմէ անհասող ընդարձակ մասերը մեզի շատ կասկածելի կ'երեւան: Ատեց մեծ մասը կը կազմէ Գրիգորի բերանը դրուած տեւեւ մը պատմութիւնը: Այս տեսիլը չի կրնար ըստ մեզ նախնայն Ագաթանգեղոսի վերաբերիլ. գէթ այնպիսի տեղ մը եւ այնպիսի եղանակաւ մոծուած է հոս, որ անյանդաման անկապակցեալ կը մնայ բովանդակ խօսքը: Ագաթանգեղոս կը պատմէ (էջ 551) թէ թագաւորն եւ այլ հարուածեալ «սխան թաւայելն անխնայն առաջի նորա եւ խորել բժշկութիւն»: Ի՞նչ պատասխան կը դրուի հոս լուսաւորչին բերանը: Բողոքովն անկապակցեալ խօսք մը. «Եւ եւ ընդ ձեզ իբրեւ զմի ի ձեռն խորելցից զմի բժշկութիւնն. մարդասեր Աստուածութիւնն որդեմոսցի ձեզ: Բայց քաջութեամբ լինեցէ՛ զլիպարանան, զէ հոգեւորացո՛ւ զլիպարան Աստուծոյ...: Իսկ նոցա խորելոյ զի փութով հրամայեցէ՛ որպէս եւ կամեսցի զինչ եւ կամեսցի առնել: Իսկ նորա տեւիլ զափեւ նոցա՝ «ե» Իւ կը դրուի այս տեղ 16 էջ տեսիլ մը: Ի՞նչ կապ ունին հոս բժշկութեան խորելոյն հետ վկայարան շինելու յորդորակն եւ մանաւանդ ան-

կապակցեալ եղանակաւ մոծուած տեսիլը: Ամենայն դր կը տեսնէ որ այսպիսի կցկտուր խօսք մը շատ կասկածաւոր է. իսկ տեսնան այս սկզբունաւորութիւնը՝ «Իսկ նորա տեսիլ պատմեալ նոցա ասէ», յաւելուած մին է լով, որպէս զի յետագայ յաւելեալ տեսիլք կերպով մը կապուի նախնայն խօսքին հետ:

Տեսիլքը կը վերջանայ այս խօսքերով՝ «Եւ զայս ասացեալ շարժումն եղեալ, ընդ առաւօտանալն ծածկեցաւ տեսիլն»: Ո՞վ չի տեսներ որ հոս լինցաւ այս միջնաբերդ ձգելու յիշեալ վերջաւորութիւնէն ետքը՝ Երբ հոգեւոր զգիւյսն ի հանգիստ. եւ սորա փոխեսցին զձեզ ի նորագութիւն: Եւ զայս ասացեալ՝ հրամայեց զի զնիւթ շինուածոցն վաղվաղակի պատրաստեցնէ: Այս խօսքն անհրաժեշտ կապ ունի 16 էջ յառաջ (ուստի բովանդակ տեսիլքին հատածն անմիջապէս յառաջ) գտնուող հատածին հետ, զոր վերը յիշեցնել, ուր թագաւորին բժշկութիւն խորելոսն անհասող անկապակցեալ պատասխան մը տրուած էր, յորդորելով որ վկայարան շինեն. նոյնը հոս ալ կը տեսնենք: Ուստի այս երկու հատածք իրարու շարունակութիւն են եւ իրարմէ չեն անջատուիր. եւ այսպէս բովանդակ տեսիլն հատածը կասկածելի յաւելուած մըն է: Անշուշտ Ագաթանգեղոսի հաւաքողը տեսլանն նկարագրութիւնն ուզած է տեղ մը պատուաստել, եւ առանց միտ դնելու այնպիսի տեղ մը գրած է՝ որ միեւնոյն խօսքին շարունակութիւնն ընդհատած է, որով ի հարկէ ձգ. հատածն ընդլորովն անկապ կը մնար: Կարծեր է անշուշտ որ «Իսկ նորա տեսիլ պատմեալ նոցա՝ ասէ» աւելցնելով՝ կրնայ իւր պատուաստը բարեբեր. բայց չէ յաջողած:

Կրնանք իբրեւ հաւանական ընդունիլ՝ որ նախնական Ագաթանգեղոսի մէջ հոս՝ կար Գեորգիայ յիշած վկայութեան նման խօսք մը, զոր յետոյ խորելոցն ընդլորովն ըսւց կամ յանձնէ եւ կամ ուրիշ աղբիւրներէ քաղելով,

¹ Այսինքն ձԱ—ՁԶ հատածներուն մէջ կամ աւելցնելով:

որով ծագած են՝ ըստ մեր կարծեաց՝ ձև — ձԶ
 Հատածները: Գեորգայ մէջ կը կարգանք յեր-
 կնից ձայն գալու պատմութիւնը, նման խօսք մը,
 որ նախնական Ագաթանգեղոյ մէջ կար, կըր-
 նայ առիթ տուած ըլլալ շնչիւ հոս գրուած
 անկապակցեալ տեւեմն յօրինման, որուն մէջ
 բնական է որ նախնական բնագրին շատ խօսքերը
 գնտեղուելու էին: Դպրանկանին շնչանշօյր ինձ
 կկեղեցիս, խօսքը կրնար հիմն ըլլալ վկայարա-
 նաց պատմութեան (էջ 568—572) գրուելուն,
 որ կրկնութիւն է յետոյ (ի ձԶ) — անշուշտ ի
 բնական տեղով — գրուած պատմութեան: Եւ
 վերջապէս Գեորգայ Հատածին բաշխութեան
 պատմութեան մէջ միայն առջի ու յետոյ բաշխու-
 թիւնը յայտնի էր գրուի, առիկայ կրնար հիմն
 ըլլալ էջ 573 գրուած ոտից առ ձեռնաց մասնա-
 կան բաշխութեան: Այսպէս ուրեմն ձև — ձԶ
 Հատածները կարծեմք՝ ընդլայնում են նախնա-
 կան բնագրին, որով շնչիւ հոս տեղ Գեորգայ
 վկայութեան նման խօսք մը կը գտնուի առ Ա-
 գաթանգեղոյ: 7

1 Դոյն իսկ տեսնան այլեւայլ մասերն իրարու հետ
 կապ չունեն, բայց մասնաւոր էլ 567, որ կարծեմք նախ-
 նական բնագրին կը վերաբերէ:

2 Եւ որովհետեւ առջի ու յետոյ բաշխութիւնը պատ-
 մանութիւն չհարկ էր ուրիշ Հատածներ ալ գրուելն, որոնց
 մէջ միւս մնացեալ մասունքը բաշխու էին, կը գտնենք իրօք
 Ագաթանգեղոյ մէջ բաշխութեան աստիճանաբարութիւն
 մը եւ երեւ այլեւայլ մասնական բաշխութիւններ. (էջ 550,
 574 եւ 580) Գրեմ կարծեմք որ նախնական բնագրին մէջ
 վերջին միայն ըլլաւ, որ անուանաւոր այլ Հատածներ
 կըկարգուէին: Այս բաշխութեանց հետ անհամեմատ կա-
 պուած էր ինքնապարկ իրողութիւն՝ կերպարանաց ստորա-
 գրութիւնը, որ արգելաբէս ալ իւրացանելու բաշխութեան
 սիրելի այլեւայլ ձեւով կրկնուած էր գտնենք, որով
 568—588 էջերու մէջ 6 ապագա էր կրկնուի այս ստորա-
 գրութիւնը: Գրեցէ յանդուգն հետեւութիւն մ'ալ հետեւ-
 եալը Համարուի: Այս այլեւայլ բաշխութեանց յօսին պա-
 տաւաստ ըլլաւ: Եղան կրնայ ըլլալ սա խօսքը (էջ 550, 71).
 Իրից Երանկայն Բորգորեան յայտնաւ Կայեղ ինքրքր
 յամենապարզէն էլ Եստուծոյ ու ի նառի՝ չվերգորու-
 նացէ Տառնածեղ բաշխութիւն, այլ զմեզ անկողմա-
 րէն Խորքադիւրեմն շփոթաբնակ, Այս պարբերու-
 թիւնը նոյն է Գեորգայ յիշած խօսքին հետ, ինչէն հառա-
 գիրք ի բաց յայտարար, որպէս կրնայի յաւելալ ըլլալ
 որպէս զի այն կապակաւոր մասնական բաշխութիւնները
 կապուէին նախնական եւ յաւորք խօսքին հետ:

3 Ինչէլ որ Գեորգայ յիշած խօսքին հետ համա-
 պատասխանող Ագաթանգեղոյ մասերն ու միայն շնչու
 ձեւով էր նշանակել, ստան եւ զգտնուի Համապատաս-
 խանող պարբերութիւն մը, այլեւայլ մասնաւորացաւ շնչու
 ներքո, երբեք ինչէլ կը կարծէ որ Գեորգայ այս հետեւին
 համապատասխանող մասն ինքն աղբիւրներէ միայն կարելի
 է հաւաքել, առաջին մասն՝ Ագաթանգեղոյն, իսկ մնա-
 ցեալն ալ կը կարծէ որ լատիններէ գտնուած Լատնաւորի
 կենսագրութիւնէ մը միայն, որը Բուլղանիտեան Հրատարա-
 կելին: (Հմտ. Acta sanctorum Septembris, Tomus VIII.
 cap. 11. § 36. p. 411.) Այս կենսագրութեան մէջ էր կար-
 ցաւ, «Eum cum compasset orationem, apprehendens man-
 uum regis signo crucis facto eum a daemonio liberavit.»
 Եւր ինչէլ կը կարծէ որ Գեորգայ յիշած խօսքին վեր-
 յին մասին Համապատասխանող միայն այս խօսքը գտնուի,
 ուստի թէ Գեորգայ տեսնած աղբիւրն ալ կը կենսագրու-
 թիւնէն էր գրուէ: Արեւ հետեւութիւններ ալ կը հանէ
 իրենց, այսպէս, թէ այս լատիններէ կենսագրութեան բնա-
 գրին յաւելանք ըլլալ, որ Գեորգ տեսած է, եւ թէ ին-
 քուստան այս յաւելանքը բնագրէն չպիտեմէ մթաքմա-
 րած ըլլալ, եւ որովհետեւ (կը յայտնէ իրեւ) Գեորգ
 յայտնի կ'ընէ թէ մի կենսագրութիւնէն զապա՛ն է, կը հե-

շնչու նաեւ այս ամենայն ընդունելու շնչ-
 ւանք, գէթ այն շնչը կրնար ուրանալ որ այս
 Հատածներն իրօք յաւելուածներն էր բովանդա-
 կին, եւ թէ հոս ալ կը գտնենք այնպէս աղբիւր-
 նէրու հետքեր: Ասան զի միայն այնու ենթա-
 դրութեամբ՝ թէ Ագաթանգեղոյ այլեւայլ աղ-
 բիւրները միեւնոյն դէպքն ի հարկէ սակաւ ինչ
 այլայլութեամբ կը բովանդակէին եւ թէ հաւա-
 քողն զանոնք ի մի ձուլած է, — այսու ենթա-
 դրութեամբ միայն կը մեկնուի այն պարագայն որ
 այս Հատածներուն մէջ միեւնոյն դէպքերն այն-
 չափ անգամ կը կրկնուին այլեւայլ կերպարա-
 նօք: Այսպէս եւ կամ այնպէս՝ Գեորգայ այս
 յիշած Ագաթանգեղոյ Հատածը մեծ նշանա-
 կութիւն ունի անոր աղբերաց բնութեանը: Եւ
 թէ Գեորգ աւելի ընդարձակօրէն զապա՛ն ըլլալ
 իւր տեսած բնագիրը, աւելի հետաքրքրական
 հետազոտութեանց նիւթ կը գտնենք: Մենք
 այս վնջ մանր Հատակոտողաց բնութեանը
 միայն կրցանք ցուցնել ծանրակշիւ կէտ մը, Եւ
 բուն առաւել բնութիւնը կը իրողութիւն անոնց,
 որոնք մասնաւորաբար կը զբաղին Ագաթանգե-
 ղոյ բնութեանը:

(Ըրումնախելի)

4. 8. 8.

ԳՆՏՆԱԿՆ

ԻԵՄԱՏԱՆ ԵՎԵՐԵՐԵՆ ԵՎԵՐԵՐԵՆ

(Ըրումնախելի)

Ե ինչէն այս վնջով վնջանալ յարաբերու-
 թիւնքը գլխաւոր մասանց մէջ որոշակի որո-
 յանցան, առաջին այնու հետգրին տարակոյր
 չլուծուցան, մասնաւոր նորքն ալ ծագեցան: Կ'ե-
 րեւայ թէ այս վնջով հին վնջն եւ ոչ իսկ կարճ Ժա-
 մանակի մը համար ընդհատած է. վնջն զի արդէն
 1613 թիւ աղաւթն առիթի մը առիթաբար հիւպա-
 տանող հրամայել էր իրենց եւ Հայաց մէջ միաբա-

սեւի որ թէ Ագաթանգեղոյ եւ թէ այս լատիններէ միւ-
 նոք Հատարակել — հարկէն կամ յաւելանք — աղբիւր
 բոլորած են, եւ այլ այսպիսի կենսագրութիւններ: Նոյնը
 մը այս ինքնորոշ համար ամենին նշանակութիւն ունին,
 կարճ էր այն հիմն, որուն վրայ յիշեալ են, այսինքն թէ
 Գեորգայ այս Հատածն նման խօսք մը միայն լատիններէ
 կենսագրութեան մէջ կը գտնուի, սակայն էլ լատիններէ
 այս յիշեալ Հատածն ամենեւին ի նմանի տարուի, գէթ
 Ագաթանգեղոյն այն խօսքը որ մենք վեր Գեորգայ հա-
 տածին համամա գրին, ըստ աւելի նման է ջան թէ այս
 լատիններէ: Այս լատիններէ գրութեան յաւելանք տես-
 ցին հրատարակել Բոլ Եւ Լատնաւոր ալ Ագաթանգեղոյ
 յիշ. Թարգմանութեան հրատարակութեան՝ իրեւ յա-
 եւած: Die Akten Gregors von Armenien unter ausf. (էջ
 89—120) եւ այն երբեք Լատնագր համամասութեան
 Եւստանի կենսագրութիւնը հրատարակած է նաեւ Յ. Ք. P.
 Migne, Patrologiae Graecae completus. Series graeca
 CXV: Symeonis Logothetae cognomen Metaphrastes
 opera omnia, Tomus II, pp. 993—996.